

Het verhaal van Gommert A. Zoetewei:

Er klopt iets niet.

In oktober 1952 was ik zeven jaar geworden. We woonden op "den Achterweg" in Rilland Bath op de plaats waar je uit kunt kijken over de Mairestraat. Rechts op de hoek de bakker en een straat verder richting dorpskern de timmerwerkplaats van Merientje. Mijn vader was besteller bij de P.T.T.: "jje binter iëen van Chris de post" kreeg ik vaak te horen. Mijn pa was als "de post" altijd op pad in het dorp en in de omliggende polders. Het gehucht Bath had toen nog een klein haventje en een postkantoor op de dijk. Ik mocht wel eens mee op route en ik herinner me de huizen op de dijk nog goed. Ervoor stonden houten banken en daar zaten de oudere mannen vaak te praten over van alles en nog wat. Er waren mensen bij die op de Grote Vaart hadden gezeten en er was er zelfs één die op de zeilvaart had gediend. Ik meen me te herinneren dat deze man het tot gezagvoerder had gebracht. Hij zag er indrukwekkend uit: met een grijze baard, een grijs pak en een zeemanspet.

En eigenlijk begint het verhaal daarmee. Op de late namiddag voor de Ramp kwam mijn vader thuis van zijn dienst. Het waaide hard maar dat gebeurde wel meer en niemand schonk daar aandacht aan. "Er is iets vreemds aan de hand", zei mijn vader tegen mijn moeder. "Toen ik in Bath was lieten de mannen op de dijk me iets zien: het zou bijna eb moeten zijn en het water was na het vloedpeil nog nauwelijks gezakt." "Dat gaat niet goed, post", hadden ze gezegd. "Hier komt een volgend tij overheen". Mijn ouders praatten verder en ik herinner me dat mijn vader niet zo'n hoge dunk had van de toestand van de dijken. Mijn moeder was ongerust: er stond wellicht iets heel ergs te gebeuren. Die avond werden belangrijke dingen op de hoogste planken van de kasten geplaatst. De naaimachine van mijn moeder was er bij, dat weet ik nog maar mijn brandweerauto werd overgeslagen; die was niet van waarde Als kind vond ik dat heel erg. Had ik zelf denkbeelden bij deze gesprekken? Jazeker. Ik dacht bij het woord "overstroming" (want dat werd echt gebruikt) aan water in de straat zoals dat er wel eens was als de waterleiding kapot ging. Je kon er lekker in spelen met je laarzen aan! En er kwamen mannen met een handkar: die repareerden de zaak en dan was alles weer o.k.

Naar boven!!

De andere ochtend rond half vijf kwam de ruwe werkelijkheid: er reed een auto door de straat met een sirene. Als kind was ik daar behoorlijk bang voor. Mijn moeder haalde me uit bed. Er werd weinig gezegd. Mijn vader ging een collega waarschuwen die een paar huizen verderop woonde en wij stonden in de bijkeuken op hem te wachten. Hij kwam gelukkig vrij snel terug, deed de achterdeur open en sprak vrij grof: "Naar boven!" Er volgde iets wat ik nooit meer zal vergeten. Door de kieren tussen de achterdeur en het kozijn spoot plotseling en snel water naar binnen. Mijn moeder trok mij mee de smalle trap op en toen werd ik voor het eerst heel erg bang. Mijn vader probeerde nog wat eten mee te nemen. Hij moest het gauw opgeven omdat het water zo snel steeg. Precies weet ik het niet meer maar hij bracht op het nippertje brood mee naar boven met wat beleg. En daar zaten we dan. Mijn vader bad het "Onze Vader". Wat was ons overkomen? Alleen God kon nog iets voor ons doen.

De dag verliep heel vreemd en ik ben ook wel wat dingen kwijt ondertussen. In ieder geval was er contact met de burens Koster in het huis naast ons. Ze hadden niks te eten maar wel wat water. Aan een lange lampionstok werd het een en ander geruild. Minder te eten maar wel water! Uit de ramen

1953, Het Verhaal is een project van het Watersnoodmuseum.
www.1953hetverhaal.nl: contact: verhalen@watersnoodmuseum.nl

aan de voorkant van het huis kon je - nu het volop licht was geworden - van alles zien gebeuren. In de Mairestraat werd aan een slingerend touw een fles melk doorgegeven aan burens bij wie net een baby was geboren. Het lukte! Er kwam een telefoonpaal door de straat drijven. Ging rechthoekig aan op de winkelruit van de bakker schuin tegenover ons. Ik hoorde de bakker nog roepen en schelden op dat lange houten gevaarte. Hij wist het gevaar op wonderbaarlijke wijze af te wenden met een lat die hij ergens uit het dak had gebroken. De hond van de boerderij ver achter ons langs het spoor Bergen op Zoom - Vlissingen kwam luid blaffend voorbij varen, zittend bovenop zijn houten hok, als een zeeman. Later hoorden we dat hij gelukkig door de eerste militairen die in de buurt waren was opgevangen. En dan meester Spaan! Onze meester! Stel je voor: hij kwam in een hele grote wasteil door de straat, zich voortduwend met een stok. Hij had beschuit bij zich en riep naar boven langs de huizen om aan de weet te komen wie er helemaal niks te eten had. Met veel moeite werd er dan een pak beschuit afgegeven zolang er voorraad was. Niet te geloven eigenlijk. Wij wisten overigens niets van de vreselijke taferelen die zich elders al hadden afgespeeld.

Niet veilig meer.

Ook onze situatie werd er trouwens niet beter op: met de noordwesten wind kwamen gerooide boomstammen naar het dorp drijven. Wij woonden precies aan de noordkant en na verloop van tijd beukten twee van deze stammen tegen de achterkant van het huis. De achterdeur werd ontworcht en ging open. Een grote stam beukte tegen de muren en er ontstonden scheuren in het pleisterwerk op zolder. Mijn vader probeerde het hout naar buiten te duwen met een drooglat die hij van een dakverbinding afbrak. Mijn vader was gelukkig erg sterk, vond ik.

Boven de bijkeuken was een luik en zo kon hij erbij komen. Helaas: elke keer dreef het dikke hout terug de ruimte in en door het gebeuk kwam er weer pleisterwerk naar beneden en de scheuren werden groter. Ondertussen begon het donker te worden. "We moeten hier weg", vond mijn vader, "dit vertrouw ik niet". Uiteindelijk zou het tot de volgende ochtend duren voor dat plan uitgevoerd kon worden. Het werd die nacht wat rustiger maar het water kwam steeds hoger.

Mijn vader scheen met zijn postlantaarn (waar ik af en toe mee spelen mocht) in het trapgat en ik hoorde hem nog zeggen tegen m'n moeder: "We hebben nog maar één tredje over, Tan". Gelukkig besefte je als kind niet echt wat dat behelst maar dat mijn ouders doodongerust waren was wel duidelijk. Water en eten waren ondertussen ook op. Hoe we verder de nacht zijn doorgekomen weet ik eigenlijk niet meer maar het water zakte en de andere ochtend zocht mijn vader contact met onze burens Bras die aan de andere kant in de twee-onder-een-kap woonden. Het was de bedoeling dat we ons daar naartoe zouden begeven via de dakgoot. Mijn moeder was doodsbang. Het water stond al weer erg hoog. Ik ben tussen mijn ouders meegekropen naar de burens en nog steeds zie ik dat water zo dichtbij onder de goot tegen de muren staan. Wat waren we blij aan de andere kant te zijn! De burens hadden op zolder een ton met mais. Die was normaal voor de kippen. Nu aten wij ervan. En ze hadden ook nog een voorraad suiker. Suiker en zeep (al kon je dat niet eten): "als het weer eens oorlog wordt ...". Twee familieleden uit Goes zaten hier nu ook gevangen door het water. Het was erg koud en we zaten met zijn allen in een tweepersonsbed: vier aan de ene en drie aan de andere kant. Zo bleef het een beetje warm. En dan denk je als kind ineens aan de kippen - vanwege die mais - en aan de poes!! De haan hadden we nog horen kraaien toen het water kwam maar de poes was niet in huis. Verdriet, huilen, ze proberen je te troosten maar het helpt niet.

1953, Het Verhaal is een project van het Watersnoodmuseum.
www.1953hetverhaal.nl: contact: verhalen@watersnoodmuseum.nl

Ook humor ondanks alles: de buurman had nog koude thee meegenomen. Het restje gooit hij door een zijraam in het zoute water. Even later volgt men aan de andere van de gang dit voorbeeld met een waterpo en wat gebeurt er? Het handvat breekt er juist op dat moment af. Po en inhoud verdwijnen in de golven en iedereen lacht zich een ongeluk.

Redders in de buurt.

Dan komen de eerste Mariniers. Ze hebben een houten sloep bij zich en halen een echtpaar op aan de overkant van de straat: de melkboer en zijn vrouw. Wij kijken allemaal uit de zolderramen. Misschien komen ze ons ook wel zo halen. De militairen maken een grote bootshaak vast aan het raamkozijn: daarlangs moet je je maar naar beneden laten zakken. "Geen zorgen, we vangen je op!" Eerst komt de overbuurman naar beneden maar zijn vrouw durft aanvankelijk niet. Ze is een vrij stevige dame en kijkt angstig naar de houten bootshaak. Uiteindelijk doet ze het, maar ze gaat wel erg snel. De sloep kantelt zwaar over bakboord. Mariniers zijn blijkbaar overal aan gewend en grijpen haar stevig beet. "Ik heb ze wel eens slechter vastgehad", roept er een naar ons. De volwassenen lachen. Ik snap er niks van. Ze vertrekken en pikken later nog wat mensen op. Er vliegen een paar vliegtuigen over en we zien ook een paar keer een helikopter. Daar moeten we het mee doen. De andere dag, als het laag water is, ronkt er al snel een merkwaardig voertuig op rupsbanden door de straat. Er hangt een aanhangwagen achter met daarop allemaal mannen. Het is een amfibie van de Landmacht en ze komen ons ophalen!! Een onderofficier komt naar onze voordeur: met vereende krachten worden een paar stoelen in het lage water gezet en op die manier proberen de soldaten ons droog "aan boord" te krijgen. De mannen gaan op de wagen, vrouwen en kinderen mogen in het amfibievoertuig. Er is één klein klapstoeltje naast de bestuurder. Ik tref het: "Kom jij maar naast me zitten, jongen". Twee stuurknuppels, ik zie het nog, metertjes zoals in vrachtwagens van Walraven die zijn bedrijf naast ons heeft. Ik wilde in die tijd niets liever dan vrachtautochauffeur worden! Het is lekker warm binnen en daar gaan we: mensen ophalen totdat de zaak vol is. Een ouder echtpaar wil niet mee: "De Heere heeft dit over ons gebracht". Zoiets zegt de man vanaf het dakraam. "Wilt u ons dan niet zien als een middel in Gods hand?" De onderofficier die de leiding heeft probeert het rustig maar ze weigeren pertinent. Als we vervolgens de hoek om draaien richting de kerk wordt Sientje van Leuntje binnengeloodst. Ze heeft een vol kussensloop bij zich. Op het moment dat ze bijna binnen is vallen er allemaal halfjes brood in het water: ze huilt over haar broodjes. "Moedertje, in Ossendrecht hebben ze nog veel meer brood, maak je geen zorgen. "De baas is een aardige man, denk ik dan. Later heb ik hem trouwens teruggezien op een foto in "De Ramp". Bij die man heb ik op z'n rug gezeten!

Het is tijd om het dorp te verlaten want de boel is vol. We krijgen van mensen die achter ons zitten broodjes met ham en kaas. Waar komen die zo plotseling vandaan? Ze zouden hun 25-jarig huwelijk vieren maar dat kwam er uiteraard niet van. Wat ze hadden kunnen redden werd nu uitgedeeld. Wat was dat lekker! Via de Hoofdweg zijn we naar de Zandsilo gebracht bij "De Drie Haasjes". Daar stonden legerauto's klaar om ons naar Bergen op Zoom of de Legerplaats Ossendrecht te brengen, zo werd ons verteld. De Bathpolders waren voor een deel droog gebleven en zo bleef er een route over naar het dorp over de dijken.

1953, Het Verhaal is een project van het Watersnoodmuseum.
www.1953hetverhaal.nl: contact: verhalen@watersnoodmuseum.nl

Naar Brabant.

Wij kwamen in de Ossendrechtse kazerne terecht. We kregen warm eten waarvoor we in de rij moesten staan. Als kind keek ik mijn ogen uit. Alles was hier groot en heel anders als thuis. Er waren ook wat kleren. Ze lagen op een hoop en je mocht uitzoeken en passen. Mijn moeder vond een jasje dat mij wel paste. Er was een Luchtmachtwapentje op de mouw gestikt. Ik was er gelijk trots op (later zou ik nog eens 21 maanden bij de KLu. dienen ...). We kregen ook speelgoed en we sliepen op een grote kamer met een heleboel mensen samen. Mannen liepen er rond in hemd en onderbroek; kinderen huilden. Het was heel vreemd en van de dagen daarna weet ik niet veel meer: je kon tussen de gebouwen heerlijk spelen en rondwalen. Het terrein was enorm al mocht je niet overal komen. Na enige tijd werden we met een enorme rij B.B.A. bussen het Brabantse ingeloodst. Ons evacuatieadres was in Eindhoven bij een Politie inspecteur. Ik weet wel dat ik daar heel snel enorme heimwee kreeg. Mijn vader kreeg een taak op een posttrein totdat hij teruggehaald werd naar het rampgebied om telefoondienst te doen. We kwamen opnieuw in Ossendrecht terecht en aan dat verblijf heb ik nog hele goede herinneringen. Maar dat is een ander hoofdstuk. We waren gered. We hadden angst gekend maar het was allemaal goed afgelopen. Voor heel veel mensen liep het anders en zij verloren in die koude februaridagen hun leven. Dat het er zoveel waren bleek veel later pas. Als zevenjarige was je alles al weer snel vergeten en toch

Naschrift.

Een jaar of tien geleden kreeg ik onverwacht weer een exemplaar van "De Ramp" in handen via een vriendin die toen wel eens hielp in een Kringloopwinkel. Mijn moeder had ook zo'n boek maar na haar overlijden hebben we het niet terug kunnen vinden. Ik was er wel blij mee: er stonden ook foto's in waarop mensen te zien waren die ik goed heb gekend. Zelfs familie was erbij. Ik las op een vrije middag in "De Ramp". Daarvoor had ik al het voortreffelijke boek van Kees Slager over de Ramp gelezen maar nu was het anders. Bij het lezen en kijken kwam er plotseling iets terug wat mij nog niet eerder was overkomen. Ik voelde me ineens ontzettend verdrietig en ik kon mijn tranen niet bedwingen. Alles kwam weer langs. Onze lieve juffrouw uit de eerste klas was, samen met haar moeder, in Kruieningen omgekomen. Ik was zo aan haar gehecht. Ze was nog maar net in de twintig. En een tante van mijn moeder waar we wel eens op bezoek gingen: op twee kinderen na verdronken ze allemaal op Noord Beveland. Ze woonden aan de dijk bij een doorbraak en een aantal van hen is nooit teruggevonden In een Rillandse polder onder Woensdrecht probeert een aantal zoons van een boer de dijk te bereiken omdat ze het op de boerderij niet veilig vinden. Hun vader smeekt ze om te blijven maar ze gaan en hij kijkt ze na. Een baby en een kleiner kind blijven bij de ouders achter op de boerderij. Vanaf de zolder zien de ouders machteloos toe hoe plotseling een muur van water door de polder komt: hun jongens verdrinken allemaal tussen de hofstede en de dijk die ze niet meer konden bereiken. De man was een goede kennis van mijn vader.

Ik huil die middag zoals ik nog nooit gehuild heb en ik voel het nog terwijl ik dit schrijf. In feite heb je zelf niet veel bijzonders meegemaakt, denk je dan, je was ook nog maar een kind.

Als het zo uitkomt laat ik vrienden en kennissen nog wel eens de Oosterscheldekering zien, als het even kan met een rondwandeling door de tentoonstellingen op Neeltje Jans en de film over de aanleg. Het laat bij de mensen altijd een enorme indruk achter. Vaak wordt er dan tegelijkertijd gevraagd of ik niet altijd bang ben gebleven voor het water en ondanks alles is mijn antwoord nog altijd "Nee", hoe vreemd dat misschien ook klinkt.

Tholen, 08/09 augustus 2011. Gommert, A. Zoetewij

1953, Het Verhaal is een project van het Watersnoodmuseum.
www.1953hetverhaal.nl: contact: verhalen@watersnoodmuseum.nl

